

Motion till riksdagen 2025/26:3800

av Patrik Karlson (L)

Ett moderniserat studiemedelssystem

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda studiemedelssystemet med fokus på att utöka antalet möjliga studiemedelsår, justera reglerna för fribelopp under studietid respektive ledighet samt införa månadsvis inkomstprövning och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Studietiden ska ge möjlighet till fullt fokus på utbildningen, och inte kantas av ekonomisk oro. Ändå är det precis vad många studenter upplever idag. Studiemedlet är för många idag knappt tillräckligt för att täcka hyra och levnadskostnader. Trots en höjning av studiemedlet och fribeloppet med 8,7 procent den 1 januari 2023 har stigande priser på mat och boende ätit upp höjningen.

Läkarstudenter och andra på långa krävande utbildningar drabbas särskilt hårt; den som pluggar till läkare ska inte behöva välja mellan att fullfölja sina studier och att kunna betala hyran. En orsak är att nuvarande villkor för studiestöd inte är anpassade efter dagens situation med längre utbildningar och ett föränderligt arbetsliv. Maxgränsen för studiemedel är idag 240 veckor, motsvarande tolv terminers heltidsstudier. Som exempel är läkarprogrammet sedan 2021 utökat till sex år (tolv terminer), vilket innebär att utrymmet för eventuella omval eller studieuppehåll är helt uttraderat. Även flera andra högre utbildningar tangerar eller närmar sig denna gräns, t.ex. är vissa lärarutbildningar på elva terminer och civilingenjörsutbildningar på tio terminer.

Systemet missgynnar också de som byter karriär och de som läst en annan utbildning innan. Konsekvensen blir att potentiella läkare, lärare, ingenjörer med flera aldrig når målet examen eller att de avskräcks från att ens påbörja studierna. Det är orimligt i en tid när samhället skriker efter kvalificerad arbetskraft.

Samtidigt är reglerna för fribeloppet felavvägda. Fribeloppet är den inkomst en studerande får ha utan att studiemedlen reduceras. För heltidsstudier i 20 veckor under 2025 ligger gränsen på ca 113 900 kronor per halvår. Inkomster över det beloppet under

ett kalenderhalvår leder till minskat studiestöd och i efterhand återkrav. Det leder till flera problem. En student kan arbeta relativt mycket under terminerna utan att förlora studiemedel. Samtidigt straffas den som arbetar intensivt under sommaruppehållet. Fribeloppet beräknas per halvår, vilket gör att inkomster under juni–augusti ofta räknas mot höstterminens fribelopp.

Många studerande inser inte att även lönen från sommarjobbet kan göra att de övertrasserar fribeloppet. Det innebär i praktiken att även den som inte tar studiemedel under sommarlovet kan ”straffas” för hög inkomst när höstterminen börjar. Enligt CSN missar många studenter att sommarinkomsten räknas in, med resultatet att de får en saftig räkning senare. Tanken med fribeloppet är att studenter ska ägna sig åt studierna och inte arbeta för mycket vid sidan om. Men i praktiken begränsar det även arbete under studiefria perioder, vilket snarare minskar studenternas möjlighet att skaffa en ekonomisk buffert. För att undvika att studiemedel betalas ut felaktigt och återkrav uppstår i efterhand bör man utnyttja moderna system för månatlig inkomstkontroll.

Patrik Karlson (L)